

„Venedeg-Commisioun“? Wässereg Saach

Wéi et schéngt huet den EU-Rot eng – bis elo zimlech onbekannte – Commisioun, fir eng Positioun zu eisem Projet gefrot, fir d'Lëtzebuergesch an der Constitutioun vum Grand-Duché ze kréien. Souwäit ech weess, brauche mir kee vun dobaussen, fir äis ze soen, wat mir an eis Verfassung schreiwen, héchstens international Spezialiste fir schaarf gespëtze spezialjuristesche Spezialformulatiounen, wou et ëm d'Souverainitéit, d'ganz Juristerei an hir komplex Applikatiounen geet. **Wat eis eegestänneg Symboler (Zeechen) wéi Fändel, Wopen, Nationalhymn ... a Sproochsituatioun ugeet, do brauche mir kee mat engem spatze Féingerchen;** an eiser Chamber, dem Staatsrot an der Regierungsverwaltung sëtzen dach déi giedeleg Leit dofir! A souwisou ass dee „Symbolen-Artikel“ prinzipiell an eiser Chamber ofgeseent!

Leider hunn „an der Zäit“ eiser Vertrieeder bei deem all Joer gehalene **Convent** vun der „Francophonie“ matgemaach, deenen eis Sprooch ganz kloer zimlech oder ganz wurscht war. Dat ass engem an de 1970er-Joeren apaart am Canada opgefall, wéi dës Leit Lëtzebuerg ouni Féischten als „francophon“ dohinnergestallt hunn; si hate souwisou näischt fir eis wierklech eemoleg Sproochsituatioun iwwreg. Nimm sinn hei net wichteg ... kënnen ower geliwwert ginn.

1981 huet mäi Minister, den Här Pierre Werner, mech bei de Francophonie-Convent an Afrika (Bénin) geschéckt. Ech hat deemools d'Chance, just nieft dem Här Jack Lang, dem deemolege franséische Kulturminister ze sëtzen, wéi d'**Schlussdokument** vun der Francophonie-Versammlung sollt gestëmmt ginn: **Les représentants des pays francophones réunis à Cotonou ...** do sinn ech aus der Këscht gesprong, an hu kloergemaach, datt Lëtzebuerg kee franséischsproocheg Land wier; sou giff ech dësen Text net ënnerschreiwen. Den Här Lang: „*Mais comment, monsieur, vous parlez français, donc vous êtes francophone*?! - *Non, monsieur le ministre, et même pas le tiers des Luxembourgeois ne parlent ni n'écrivent couramment le français; disons que nous «faisons aussi usage» de votre très respectable belle langue.* Den Här Lang war net immens frou, ower de Schluss-Rapport huet zugudderlescht esou ugefaang: **Les pays francophones ou faisant usage de la langue française, représentés ...** Hien huet mech no deer feierlecher Sëtzung dann nach privat eng ganz Rëtsch Detailler iwwer eis Sproochsituatioun gefrot ... a mir hunn äis flott verstan. 1984 hätt ech him eng Copie vun eisem Sproochgesetz kënnen ginn!

Sproochniveau?

Et ass hei ewell méi dacks ernimmt ginn, datt et fir eis Sprooch wéi an anere verschidden Niveauë beim Gebrauch gëtt. **Dat hänkt natierlech vum sougenannte Bildungsniveau vum Eenzelen of,** ob dat am Däitschen, dem Franséischen oder soss enger Sprooch ass ... wat am Lëtzebuergesch **ower net mam iwwerdriwwene Gebrauch vun däitschen/franséischen oder engleschen Ausdréck ze verwiesselen** ass. Dat ass gewéinlech fir sech „en Air“ ze ginn; och alt nach dann ze mengen, et kënn een net alles op Lëtzebuergesch soen. Dat ass emol direkt falsch. Eierlech: An eiser Sprooch sinn all Gespréicher, bis op fachmännesch Diskussiounen, zu 99 Prozent méiglech, wann een d'Lëtzebuergesch zerguttst kennt.

Hei geet et, grad wéi soss enzwousch ower net mat deem duer, wat ee bei der Mamm/an der Famill/beim Noper/ënnert de Frënn „geraf“ huet. Wien am däitsche Sproochraum schrëftlech bei der „Bild“ stoe bliwwen ass, oder am Franséischen nëmmen de „Petit Beurre“ an der Hand hat, dee ka schwéier verstoen, wat z. B. e Walser, e Grass, e Camus, e Mauriac, en d'Ormesson sproochlech „drop“ hunn. Richtig: **Sou schwätzt zwar keen deenen hir Sprooch ... ower just do kann een sech eng Nues fir gutt Sprooch maachen, och Elementer erauspëtzen,** déi engem säi Sprooch-Niveau „lichen“.

Bei äis? Mä do gëtt et d'Méiglechkeet ewell vum Dicks a vum Rodange un, säi Lëtzebuergesch ze „blénken“, ouni ze mengen, déi wiere „vereelt“, och wa plazeweis Ausdréck kënnen „verdréchten“ schéngen. An de puer leschte Generatiounen fanne mir Sproochkenner a -kënner wéi de Marcel Reuland, den Tit Schroeder, de Jos Keup, de Pier Kremer, de Josy Braun, Jeanine Theis-Kauth, Manderscheid, Pütz, Greisch, Atten an eng déck Partie anerer, bei deene mir d'meescht eng Sprooch fannen, wou een déi léifste Blumme plécke kann. Natierlech sinn dat „geschriwwen“ Beispiller ... **ower wie sech emol domat ofgëtt, dee kritt eng Zort „Nues“, a bei deem bleift gewéinlech – fir den Niveau! – „kludderweis“ hänken!**

Den Edmond de la Fontaine „Dicks“
Illustratioun: Anne Mélan

vum Lex Roth

Sportreportagen

Mir si matzen an der Vëlossport-Saison a wäerten och **d'Reportage vum „Tour de France“ op eiser TV** genéisze kënnen. Leider sinn ower ze dacks „Knäpp an deer gudder Zooss“. Dofir ass et vläicht net vu Muttwëll, wa mir eise sympathesche Reporteren **e bëssen eiser Sprooch mat an d'Misette (?) ginn,** fir do, wéi an anere Reportagen un deem zevillen Däitsch ze knabbelen ... dat mir jo net brauchen?

De Rond-Point an Ugrëff huelen = an de R.-P. (era-)fueren
Hien huet sech Erfahrung ugëeegent = huet bäigeléiert
De Ploton hat et net eileg = war net presséiert
D'Strooss steigt weider un = geet weider/nach biergop
Eng gewësse Rou ass agegeden = et ass méi roueg ginn
E geféierlech Ennerfaangen = eng geféierlech Saach/Uluecht
Si hunn déi aner agehol = Si hunn se erëmkritt
Si hunn e Lach entstoe gelooss = Si hunn e Lach gemaach
D'Hëtzt huet net ugehalen = Si ass net bliwwen/ huet sech ginn
De richtige Wee aschloen = de Wee huelen
D'Foto huet de Vainqueur ausgemaach = huet de V. erausfonnt
Um Sommet war et wandstëll = Op der Kopp war keng Loft
De Wee huet an d'Stad gefouert = ass an d'Stad gaang
Mir verfollegen d'Wieder = kucken nom Wieder
Säitens der Equipe = vun der E. aus
De Ploton gëtt vum X. ugefuert = den X. ass vir/un der Spëtzt
Hien ass ewell länger Zäit dobäi = ewell méi laang
Si leeën hir Vest un = si dinn se un
De Kees war dee Schnellsten = dee Séiersten
Hien huet Zäit agebësst = Zäit verluer
Do ass Virsiicht gebueden = Do muss opgepasst ginn
Et sinn nach X kilometeren zrëckzeleeën = ... ze fueren/maachen
Fir dem Kierper Energie zouzeféieren = ... ze ginn
Hie konnt säi Wee fortsetzen = konnt weiderfueren
Dee kann ab elo nach gebraucht ginn = ka vun elo un nach gebraucht ginn
Hie steet dem Kolleg zur Säit = Hien hëlleft dem Kolleg
Et hu sech schwéier Kämpf zougedroen = Et ass béis gestridde ginn
Et geléngt him, déi anzehuelen = Hie bréngt et fäerdeg, déi erëmzekeréien
Hien huet seng Offahrt ageleet = ... fänkt un erofzefueren
Dat ass agegeden = Et ass esou komm

Dës puer Beispiller, déi een iwwregens och nach anescht kann „iwwersetzen“, huet **den Här Roland Hoferlin vu Schëffleng, e begeeschterte Sportsmann,** ärem Schriwer geschéckt. Ech hat him gesot, et giff knapps eppes déngen, „(mëndlech) op RTL ze telephonéieren“; den Telefon wier souwisou eng verlügen Zatz ... an et kritt ee jo knapps dee „Richtegen ze paken“. Dat gëllt jo bal ëmmer, wann ee mengt „deenen et emol ze blosen“. Vrun allem soll ee bei esou engem Uleies **roueg an héiflech bleiwen** ... well et kënn dach – och bei iech/äis! – esou erëm, wéi een an de Bësch rífft.

Vläicht hu mir eng Grimmel Chance, an eis flott Reportere kréien dat hei e bësse mat. Dat gëllt iwwregens net nëmme fir de Vëlossport, mä apaart och fir de Football, dee jo méintelaang vun Dausende Begeeschterte gelauschtert gëtt. **Et wier vläicht net vu Muttwëll, wann dësen oder deen sech „Knätzele“ geng opschreiwen** an déi dann eraschécken, fir datt een eng Zort Lëscht ka maachen, déi een de Mikros-Leit fein a manéierlech kënn an de Grapp ginn, well: **Mat Klëppele fänkt ee keng Vullen ... mir och net, 😊 gelldir.**

Probéiert emol op däitsch:

Dee Fatzbeidel huet elo ewell rëm eng gestiicht; hie gëtt sech och no dräi Joer Kitcher/Klemmes net. Elo geng et dees Eefalt ower bal duer. Hie verbëtzelt all Kéier, wat hie bei sengen Eltere geheescht huet; déi wëssen hirer Hänn kee Rot méi. Hal op mat dengem Getrëntels; du muss dech jo net just tommelen, ower vläicht eng Grëtz fläissen, fir matzäit do ze sinn. Kraz dech net éimeg (?) un deem Roff, soss gëtt dee sech net mam Eeteren. Pëtz och net an engem Stéck un deenen Äassen a Pautschen, soss ginn et Länzeechen, an do bleiwe Kaulen. Maach de Mond zou, wann s du maufels; dat Geknätchs geet deenen aneren net; stëppel och net mat der Foschett tëscht den Zänn; dat si keng Manéieren. En „Zahnstocher“ oder „cure-dents“ brauchst du net; en Zännstëppeler geet duer. Hal se dach nëmmen zou a maach déi aner net rosen; deene ginn deng Topegkeeten ewell laang zerguttst op d'Strëmp. Et huet seng Eltere ferm gehäit, datt hien sech net geschéckt huet; hien huet der an engem Stéck gestiicht a sech fir d'Baschten net ginn. De Will ass hannerzeg aplaz vijenzech gefuer, an dunn huet et geklaakt. Elo geet et mir es déck duer mat dengem Topereien; hal domat op! D'Jeanny huet sech houfreg fir op de Bal noneegemaach. Wéi dir dëslescht laanschtkomm sidd, hat dir vergiess, mir mäi Buch erëmginn, iert dir erëm hanneschtgefuer sidd. De Mett ass e kriddlege Mupp; hie mécht mat jidderengem de Geck, an huet all neemes (?) un eppes ze knadderen oder ze këddelen.